

# Thors hammer – en arkitektonisk gave fra Per Kirkeby

Tekst og fotografi af kunsthistoriker Maria Stensgård



Vesthimmerlands Museums første museumsbygning fra 1935 - i dag hovedindgang

I takt med stadig større aktivitet på Vesthimmerlands Museum og Himmerlands Kunstmuseum blev det i slutningen af 90'erne nødvendigt med endnu en museumsudvidelse.

At lade Per Kirkeby løse opgaven var et naturligt valg. Siden 1980, hvor hans første maleri blev indviet på Vesthimmerlands Gymnasium, har hans malerier, murstens- og bronzeskulpturer, herunder den 35 meter lange Kimbrermur igennem Aars centrum, prydet byen. Senest har Per Kirkeby tegnet Vesthimmerlands Musikhus, som blev indviet i 2008.

Tilbygningen til Vesthimmerlands Museum blev indviet i 1999. Den er opført efter tegninger af Per Kirkeby i samarbejde med arkitekterne Jens Bertelsen og Jens Anton Pedersen som tilbygning til det oprindelige museum fra 1935. Tilbygningen associerer i sin form med Thors hammer fra den nordiske mytologi. Tilfældigt er det næppe, at Per Kirkeby har ladet sig inspirere af den nordiske mytologi i arbejdet med museumsbygningen. Ifølge mytologien er Thor, som søn af Odin, én af de mest magtfulde mænd i asernes rige, Asgård. Som besidder af det mægtigste og mest effektfulde våben i Asgård, hammeren Mjølner, råder Thor bl.a. over vejrliget. Det er Mjølner som fremkalder lyn og torden, hvorfor Thor også kaldes for tordenguden. Dernæst kan Mjølner skifte størrelse, og den vender altid tilbage til den hånd som har kastet den, hvilket var årsag til, at Thor anskaffede sig en jernhandske, for at kunne tage imod Mjølner, når den kraftfuldt vendte tilbage til ham. Med

Mjølner som våben er Thor derudover den uvurderlige beskytter af menneskenes og gudernes verden imod de skræmmende jætter og trolde. Kunne man kalde Thors hammer en beskytter af Vesthimmerlands kunst- og kulturhistorie?



Vesthimmerlands Museum – møde mellem tre generationer museumsarkitektur: Thors hammer fra 1999, terningen fra 1977 og den oprindelige museumsbygning fra 1935





Hovedbygningen med galleri og udstillingssal, henholdsvis hammerskaft og hammerhoved

Grundplanen i tilbygningen er udformet som et T eller en Thorshammer på ca. 1100 kvm. Det er opført i rødbrændte teglsten. Tage og inddækninger er udført i zink. Gulvene er lagt med planker af langsomtvokset, laplandsk gran. De indvendige vægge består af lyse, vandskurede flader.

Et forstærkende og samlende element er en skulpturel mur, som er 10 meter høj og knap 5 gange så lang. Det nye hus er koblet på de eksisterende bygninger via to cylindriske tårne med ovenlys, som Per Kirkeby benævner ”kikkerter”. Skaftet på Thors hammer følger de eksisterende to planer i den gamle museumsbygning og forbinder denne med de to øvrige bygningsdele, en terningformet udvidelse fra 1977 og Himmerlands Kunstmuseums udstillingsbygning fra 1980. Samlet rummer komplekset nu ca. 2300 kvm.

I det langstrakte ”skaft” udstilles kulturhistoriske genstande med vægt på 1500- til 1800-tallet samt arkæologiske fund fra egnen. I et særskilt rum, det forhenværende kunstmuseum, står en kopi af Gundestrupkedlen. Originalen, som blev fundet tæt ved Aars i 1891, er at finde på Nationalmuseet. I de to høje, ovenlyssale for enden af komplekset, i det såkaldte ”hammerhoved”, er der skiftende kunstudstillinger. Bl.a. har Per Kirkeby i perioden 1980-2009 hvert år udstillet sine billeder i disse sale.

Underetagen er udtænkt til at være ”Det åbne lager”, og hvad der her skal ske, lader Per Kirkeby fantasien flyde over med: ”Det er kunstkammerdrømmen, det europæiske laboratorium til indsamling af viden, fuld af blindgyder og forveksling af det kuriøse med det sande, skønhed med

betydning. Det er Dr. Faustus' værksted, alkymistens laboratorium. Det er fra denne ursump, at vores tanke går. Det er her, vi lærer at viden hænger sammen med drømme, at tanker gror af forvekslinger." Lageret er i dag museumsmagasin.

Hvad man som betragter umiddelbart oplever i mødet med Thors hammer, er en usædvanlig harmoni mellem de eksisterende bygninger og det nye bindeled. Der er noget selvfølgelig og naturligt over hele bygningskomplekset. Som om fortid, nutid og fremtid på umærkelig vis smelter sammen.

I Per Kirkebys værker er der altid indbygget en særlig fornemmelse for vores kulturarv, en arv hvor Per Kirkeby ofte henter inspiration i både nordisk og græsk mytologi. Derudover har hans rejser til Grønland som ung geologistuderende og senere til Mayalandet i Mellemamerika i begyndelsen af 70'erne haft stor betydning for hans kunst. Af optegnelser fra hans henholdsvis skitse- og notatbøger fra Grønland er der genklange til formelementer i hans billeder, skulpturer og arkitektur. Ligeledes synes mødet med Mayalandets formunivers at have forplantet sig til Per Kirkebys kunst, mest tydeligt i de mange murstensskulpturer. Dernæst betydningen af at have opholdt sig meget af sit arbejdsliv i Tyskland, den centrale, internationale kunstscene i dag. Senere som professor ved henholdsvis Kunstakademiet i Karlsruhe i 1978-1989 og i perioden 1988-2000 på Frankfurter Städelschule.

Om sin arbejdsmetode siger Per Kirkeby i et interview: "Jeg arbejder selv intuitivt, men al intuition tager som bekendt anstød af og genereres af intellektuelle processer. Mine ting er ofte intellektuelt anlagt i begyndelsen med et væld af historiske referencer og dramatiske og barokke indfald. Men jeg er først tilfreds, når jeg får slået det historiske ihjel og min kunst bliver min egen. Det sker til slut efter en meget lang arbejdsproces, og det går meget hurtigt. Men velovervejet hurtigt!"

Historien er med andre ord udgangspunktet, ikke resultatet.

I sit arbejde med tilbygningen fortæller Per Kirkeby, at han ikke ønsker at skabe en bygning, som kunne have ligget hvor som helst. Hans fokus har været at skabe en bygning, som er en videreførelse af stedets ånd. Den ånd som allerede findes, noget af det som "helt udefinerligt gør det til Aars i Vesthimmerland". Dernæst taler Per Kirkeby om den oprindelige museumsbygning, som udstråler stolt beskedenhed, idet folk dengang i 1935 var stolte over at skulle have en museumsbygning, men at den blev bygget for forholdsvis små midler, hvilket husets arkitektur vidner om. Den oprindelige museumsbygning blev med Per Kirkebys tilbygning atter museets hovedindgang og den nye fløj skulle gerne vise den samme beskedne stolthed, som det oprindelige museum, fortæller Per Kirkeby.

Idéen til overhovedet at få et museum til egnen, ligger mere end 90 år tilbage. Idéen kom fra ingen ringere end Johannes V. Jensen. I et brev til bankdirektør Th. Thomsen i Aars i 1919, skriver han følgende: ”Hvad jeg ville foreslå Dem senere var at lade opføre et særligt Hus, af en særlig Art, med tre Formaal for Øje: at huse samlingen, som saa på en anden Måde kunne suppleres med Gamle Ting fra Egnen, mulige Udlaan fra andre Provinsmuseer, saaledes at det hele gav et historisk Overblik over Himmerland i Fortiden. Det andet Formaal skulle være at rejse et arkitektonisk Møsterhus, til indvirkning på Smagen; det er Dem næppe ukendt at Jylland nyder et temmelig ilde Ry for smagløse Huse, navnlig i Stationsbyerne. Hertil skulle jeg kunne skaffe Dem en god Arkitekt. Det tredje Formaal var, at Huset skulle tjene ikke til Museum alene, men til Mødesal, almindeligt Tinghus om De vil, Samlingssted for Himmerland i alle store offentlige og festlige Anliggender.”

Der skulle dog gå 16 år før Vesthimmerlands Museum fik eget hus, og yderligere 70 år inden Per Kirkeby fik lov til at bygge videre på denne vision. Allerede i 1920 blev Vesthimmerlands Museumsforening dog stiftet og begyndte at indsamle genstande. Foreningen kan i 2010 fejre 90-års jubilæum. Sagt med andre ord, museumstanken er ikke ny i Vesthimmerland. Den har dybe rødder og med Per Kirkebys tilbygning har Vesthimmerlands Museum fået international karakter.

#### Litteratur:

Holmgaard, Kirsten, Jørgen Jørgensen og Palle Rønne Møller: **Per Kirkeby og Vesthimmerlands Gymnasium**, 2008

Kirkeby, Per: **Det lokale museum** in Fremtidens formidling af fortiden. Moesgårdseminaret 1998, Dansk Tidsskrift for Museumsformidling, nr. 18, 1998

Kirkeby, Per: **PROJEKT AARS**, Himmerlands Kunstmuseum, 1988

Madsen, Bo: **Et museum i Himmerland** in Fremtidens formidling af fortiden. Moesgårdseminaret 1998, Dansk Tidsskrift for Museumsformidling, nr. 18, 1998

[www.kunstonline.dk](http://www.kunstonline.dk)